

I Noé bárkája.

Irta: Surányi Miklós.

A Piarista-utcai Mayerffy-palota földszinjén, a bejárattól jobbra, kétablakos, bolthajtásos sötét szobában lakott a professzor ur, mint állandó vendége Mayerffy Ferenc sörgyáros, földbirtokos és táblabíró urnak. Hajlotthátu, kopasz, szürke keszszakállas, kövérkés, de rendkívül mozgékony öregur volt ő, hatvan és egynéhány esztendő óta amióta ismerik Pesten, mindig egyforma tubákszin frakkban, szürke pantallóban, roppant carbonarokalappal és tarka esernyővel látták, kopaszon, foghijason, öregesen tipegve s ezért már harminc esztendő óta öregurnak hívták. Harminc évvel ezelőtt még parókát és rövid copfot hordott, térdnadragot, selyemharisnyát és csatos cipőt. Háromszögetű kalapja alól furcsán lógott ki fehér copfja és jobbra-balra himbálódzott jó kis gömbölyű hátán, éenk mulatságára a pesti gyermekeknek. Lavalette úrnak hívták és francia, olasz és német nyelvtanár volt, azaz, hogy ebből élt, de igazi tudománya az archeológia és a művészettörténet. Ezen a réven került a Mayerffy-házba. M. Lavalette egyébként most már nem foglalkozott egyébbel, mint a Mayerffy-gyűjtemény tudományos feldolgozásával. Ezért havi fizetést is kapott, amelyet a Kemnitzer-kávéházban fekete-kávéra, a német színház épületében levő Beigelbäckerin-ben habos csokoládés tortára, valamint a Franciskánus templommal szemben, a Kuria mellett levő könyvesboltban külföldi könyvekre és folyóiratokra költött el.

Az ember azt hinné, hogy egy ilyen hajlotthátu, molyrágta vén archeológusnak egy ilyen dunamenti por- és sárfészekben, mint aminő Pest, nincs is élettörténete. Ezt gondolta Mayerffy Ferenc is, aki egyszer így szólt Lavalette urhoz:

— Monsieur Lavalette, hajlandó volnék az ön kéziratát, amely Toszána legrégebbi szobrászati em-

lékeiről szól, Trattner könyvnyomtató urnál könyvben kiadatni. Egy fiatal tudós ehhez bevezetést írna és abban megírná az ön életrajzát.

Az archeológus a fejét rázta

— Nem lehet.

— Miért?

— Az előszó vastagabb volna, mint az én könyvem Toscanáról.

— Az ön élete idillikus csendben folyt le, M. Lavalette s egészben véve ön mindig boldog volt. A boldog embereknek pedig nincs történetük.

Az öregur elővette burnótos szelencéjét és hatalmas adagot szippantott fel két sárga, bütykös ujjával.

— Az én történetemben benne van egész Európa története, a francia forradalom óta a mai napig.

Aztán elmondta, hogy őt tulajdonképpen gróf De la Valette Hilairenek hívják, a francia forradalom kitörésekor tizennégy éves volt, szüleivel, mint royalista-legitimista Bourbon-párti arisztokrata. Braunschweigba emigrált és Condé herceg seregében alhadnaggyá lett. Napoleon alatt tanár volt Párizsban, de a Bourbonok visszatérésekor, mint Bonapartista újra emigrált, még pedig Svájcba, ahol megismerkedett a carbonárikkal. Ekkor elment Itáliába, ahonnan meg kellett szöknie, mert az osztrák kormány Spielbergbe akarta internálni. Amikor a poroszok Metternichnek felmondták a barátságot, Hannoverben telepedett meg, de szerencsétlenségére ott éppen akkor reakciós szelek kezdtek fujdogálni, tehát elmenekült Göttingába. Itt az egyetemen művészettörténeti előadásokat tartott és barátságba keveredett ama Baruch nevű iróval, aki később a Börne nevet vette fel. Tehát, hogy meg ne ismerkedjék a spandau-i börtön levegőjével, elmenekült . . .

— Itáliába?

— Nem, hanem Ausztriába, amelynek van egy tartománya, ahol kilencszáz év óta szabadon élnek az emberek.

— Azt. Szép ország. Szabad nép. Uri nép házája. Azonfelül Noé bárkája is, mert itt összefutott a földkerekség minden népéből néhány jó család, amely alkalmas a fajok keveredéséből egy új minifajtát kitenyészteni.

— Hogy gondolja ezt?

— Uram, ezt a házat egy Péterffy nevű ázsiai magyar építette egy olasz mesterrel, akit Gianone Virgilnek hívtak. A szobrászmunkát olaszok, az asztalosműveket németek, a parkettet franciák, a kertet bolgárok csinálták és a téglákat, amelyeket horvát és szerb tégláégetők készítettek, tótok hordták a falakra. A Péterffyeiktől, amikor a törököket innen kitakarították, (azok is hagytak itt néhány ezer jó családot), megvette egy Briand nevű francia ember, aki tovább adta azt Próberger német serfözömes-ternek. Aztán a Lilien bárók kezére került, majd azoktól megvásárolta egy Macedóniából jött Macsecska Konstantin nevű illir. Közben egy kis ideig Sacelláry, a görög lakott benne s a sarkon a kocsmában egy Kriszt nevű sváb kocsmáros. A Lilien báróktól a lengyel Grabovszky vette meg s aztán lett az öné. Ilyen az egész ország. Csak Amerika vetekedik vele, de ott egy új évszázad, itt majdnem egy évezred végezte el a vérkeveredés művét. Noé bárkája. Harminc éve pompásan telnek napjaim a Noé bárkájában.

— De önnek családja is volt.

— Van is. Egy kisleányom, azaz, hogy már asszony.

— A leánya?

— Az unokám. A fiam Gustave gróf meghalt a görög szabadságharcban Missolunginál. Az unokám először Londonban, majd Bécsben nevelkedett s tavaly eljött látogatóba a pozsonyi Lavalettekhez. Lavalette Ferdinánd mérnökkari ezredes nyugalomban, osztrák állampolgár, pozsonyi lakos. Városi mérnök. Ott találkoztam a leányommal az országgyűlés alatt. Leányomat Laetitiának hívják, Madame Mère, a császár anyja után.

— Most hol van?

71

— Sopronban, a férje oldalán. Pozsonyban az országgyűlés alatt megismerkedett egy Tasner Antal nevű fiatal jogtudóssal. Nagyon derék ember. Kilenc nyelvet beszél, de magyarul gondolkodik, még pedig mélyen, bölcsen és módszeresen. Ügyvéd. Egyébként Széchenyi István gróf titkára. Azt mondja, hogy a gróf és ő, ketten nagyszerűen megértik egymást. A gróf kicsit furcsa, de lángész. Tasner Antal egészséges lelkű és tehetséges ember. Tehát éppen ellenkezője a gazdájának, mert a lángész és talentum között éppen olyan különbség van, mint a tűz és a víz, a háború és a béke között. Nem fokozati, hanem lényegi különbség. Kis és nagy tehetség van a világon, a zsenit azonban nem lehet megmérni és fokokra osztani és megérteni. János apokaliptikus látomásait a derék, erős, reális Péter apostol talán meg sem tudta érteni. De még Pál is nehezen, a keresztény egyház voltaképpen való megalapítója.

— Hát ki? Egy másik lángész?

— Az sem. Az egyes ember soha.

— Szóval kárbavész és hasztalanul él?

— Azt nem. Egy vagy többmillió ember összetett lelke: a tömeg, a kor, a népek titokzatos lelke olykor megérti.

— Talán megérzi?

— Mindegy. Semmit sem tudunk biztosan. Mindent csak sejtünk, ösztönösen valami divináció és megszállottság révén. Ezért a tömeg előbb megérti a lángészt, mint a tehetséges ember. Mert a tehetséges ember egy nagyon szépen kiteljesedett egyéniség, emberpéldány a lángészben azonban benne van az egész emberiség. Az ember. Sokrates és Newton. Shakespeare és Michelangelo, valamint ön és én is, uram, mind benne vagyunk.

— Miféle ember az a gróf?

— Én nem ismerem. Ön talán igen?

Mayerffy Ferenc halkán mormogta maga elé.

— Vajjon ki ismeri őt?